

Zázrak, který trvá už 25 let. V Evropě ojedinělý

Letošní rok se nese ve znamení oslav 25 let spolupráce mezi Libereckým krajem a švýcarským kantonem St. Gallen. A nejde jen o fráze

JANA PAVLÍČKOVÁ

St. Gallen – Nikdo už asi nespočítá, kolik lidí z Liberce spalo během uplynulých 25 let na palandách v bunkrech v St. Gallenu. Studenti, členové pěveckých sborů, lidé, kteří tam přijeli na stáže, výměnné pobyty. Autem tam cesta trvá skoro devět hodin, dálka ale jako by v tomto případě nehrála roli. „Myslím, že je to v Evropě naprosto ojedinělá věc. Existuje spousta partnerských měst, ale tohle není o oficiálních, ale o konkrétních lidech, kteří se rozhodli před 25 lety pomoci,“ říká vládní rada kantonu St. Gallen Willy Haag. Připomíná tak červen 1990, kdy vznikla Kooperace St. Gallen – Liberec. Za poněkud institucionálním názvem se skrývá skupina lidí, kteří se z vlastní vůle rozhodli, že po pádu komunismu v tehdejší Československu přispějí Liberci čím budou moci. Přitom před 25 lety skoro nikdo v St. Gallenu Liberec neznal. Pád Berlínské zdi a Sametová revoluce ale ve Švýcarech vzbudily nadšení. Studenti, soukromé firmy, kantonální vláda – ti všichni se nechali „naverbovat“ Kooperací St. Gallen – Liberec a rozjeli projekty, které měli pomoci Liberci na cestě k demokracii. Později, po vzniku krajů v ČR, se spolupráce rozvinula pro celé území Libereckého kraje. „Je to opravdu zázrak. Dva kraje, které spolu vůbec nesusoudí, dělí je od sebe jiné země a přitom spolu udělaly víc než bezprostřední sousedí,“ zmínil na slavnostním večeru v St. Gallenu hejtmán Martin Půta. „Všechno přitom vzniklo odspodu, ze soukromé iniciativy několika českých a švýcarských občanů, za to jim patří obrovský dík.“

A jak tedy spolupráce vypadá? Svě o tom ví řada škol z Libereckého kraje, jejichž studenti jezdí do St. Gallenu na výměnné pobyty. Střední škola gastronomie z Králova Hájů v Liberci dokonce jezdí do kantonální nemocnice v St. Gallenu a učí se tam vařit.

Kantonální nemocnice totiž provozuje (stejně jako krajská nemocnice v Liberci) vlastní catering a vaří nejen pro personál a pacienty, ale zajišťuje i občerstvení pro nejrůznější akce. V kantonální nemocnici se odehrála i řada stáží pro zdravotní sestry z liberecké nebo českolipské nemocnice.

Zkušenosti a know-how si vyměňují i lesníci, ochránáři, úředníci z územního plánování a podobně. „Když jsme našim policistům řekli, že začnou spolupracovat s kolegy z Liberce, tak se strašně bránili a nechtěli, že to bude o ničem. Pak sem vaši policisté přijeli a bylo vše jinak. Teď si spolupráci pochvalují, hlavně co se bezpečnosti a příhraniční kriminality týká. Velkým tématem jsou i imigranti, myslím, že naše zkušenosti se vám budou velmi hodit,“ glosoje Willy Haag.

Minulý týden se v St. Gallenu podepsaly programy pro další období. Dosud byly programy dvouleté, teď už jsou na tři roky. Jednou z oblastí je například odpadové hospodářství. „Máme poměrně velký problém s tím, jak naložit do budoucna s kaly z čistíren odpadních vod. Zatím se mohou

„Dva kraje, které spolu nesusoudí, dělí je od sebe jiné země a přitom spolu udělaly víc než bezprostřední sousedí.“ Martin Půta, hejtmán

vozit na pole, to ale nový zákon brzy zakáže. Část se dá spálit ve spalovně, to ale nepokryje produkci všech kalů. Chceme vědět, jak to řeší tady ve Švýcarsku,“ nastiňuje radní pro životní prostředí Josef Jadrný. „Také se rozjela spolupráce Geoparku Ralsko a zdejšího geoparku Sardona. V Ralsku jsme na úplném začátku, není tam infrastruktura pro turisty, značené cesty, chybí dopravní spojení. Lidé ze Sardony už Ralsko navštívili a společně vymýšlíme, jak

MĚSTO St. Gallen má 80 000 obyvatel a rozloha kantonu odpovídá velikosti Libereckého kraje. Stejně jako u nás je tam velký podíl lesů. Společných znaků díky úspěšné a ojedinělé spolupráce je ale více. Foto: St. Gallen

celé území zatraktivnit a přitom zachovat genius loci.“

Chytré město

Zajímavou inspirací by se mohl stát i projekt Smart City – tedy chytré město. Stručně řečeno jde o hospodárné a ekologické dodávky energie. V St. Gallenu už mají rozfázované, čeho by do roku 2050 chtěli dosáhnout. „Chceme efektivitu místo plýtvání. Týká se to spotřeby tepla, elektřiny i vody. Chceme být pro zákazníky přívětivé a ekologické město,“ vysvětluje ředitel technických služeb v St. Gallenu Andreas Flückiger. Už dnes je každá budova ve městě zanesena v elektronickém systému, který eviduje spotřebu energií, čím se tam topí a podobně. Radnice rovněž disponuje energetickým fondem, ze kterého lidem přispívá na stavbu nízkoeenergetických domů a další opatření vedoucí ke snížení spotřeby energie. Na radnici funguje i bezplatná

poradna. Veřejné osvětlení v St. Gallenu je na LED systém a lampy se rozsvítí v okamžiku, když se k nim přiblíží auto nebo chodec, pak zase zhasnou. Aby se předešlo výstavbě vysokých stožárů s vysílači pro mobilní síť, jsou po městě rozmístěny malé, nenápadné krabičky s anténami, které přes optickou síť přenášejí signál. Pod dozorem jsou i kontejnery na odpad. Velké popelnice mají snímač, který předá signál na dispečink v momentě, kdy jsou plné. Zamezí se tak zbytečnému výjezdu popelářského auta. V plánu mají Švýcaři také stavbu stanic pro elektromobily, i zavedení měřidel pro spotřebu vody, tepla a plynu v hodinových intervalech. „Lidé tak aktuálně uvidí, jaká je jejich potřeba v domácnosti a zda se chovají hospodárně,“ uvedl vedoucí projektu Ivo Schillig. „Nedávno se tu postavil fotbalový stadion, tak jsme prosadili, aby jeho střecha byla zároveň fotovoltaic-

kou elektrárnou. Panely nám zásobují elektřinou 150 domácností.“

„Je to všechno velmi zajímavé, problém je, že v St. Gallenu patří všechny rozvodné sítě včetně spalovny městu, takže si mohou svobodně rozhodovat, jak s čím naloží. To u nás nejde,“ posteskl si radní Marek Pieter. Přesto se Liberecký kraj bude snažit z plánů Švýcarů co nejvíce vytěžit. A to nejen v oblasti energetiky, ale i v oblasti vzdělávání, ochranářů, nebo sportovně nadaných dětí, lesního hospodářství, protipovodňových opatření nebo v podpoře veřejné dopravy. „25 let spolupráce máme za sebou a já pevně věřím, že minimálně dalších 25 let smysluplných projektů před sebou,“ dodal na závěr návštěvy hejtmán Martin Půta.

Středověk i moderní umění v jednom

Založení města a jeho jméno je přisuzováno irskému mnichovi Gallovi, který si v těchto místech zřídil poustevnu už v roce 612. Na místě, kde se modlil, vzniklo později benediktinské opatství. Klášterní knihovna je právem označována za jeden z nejkvalitnějších rokokových interiérů v Evropě a obsahuje řadu středověkých rukopisů nevyčíslitelné hodnoty. Areál opatství byl v roce 1983 prohlášen za součást světového dědictví UNESCO. Duchovní život posléze vystřídala ve městě výroba sukna, která učinila ze St. Gallenu světové středisko textilního průmyslu. Na všech místních loukách se bělilo sukno a město díky exportu vzkvěťalo a bohatlo. Hlavním artiklem se staly ruční výšivky, které se zde vyrábějí dodnes. Dnes se tu produkují ty nejluxusnější látky a krajky, z kterých šijí i přední domy Haute Couture. Turisté láká nejen staré město s řadou hrázďených domů, ale také Stadtlounge, což je unikátní pěší zóna v centru města navržená Pipilotti Ristem v duchu obývacího pokoje. Ulice potažená červeným tartanem je dobrým příkladem architektury venkovního prostoru.

ČESKÁ DELEGACE při oslavách 25 let spolupráce St. Gallen – Liberecký kraj na vrcholu Säntisu. Nejvyšší hora Kantonu St. Gallen měří 2502 metrů. Vedle hejtmán Půta se svým protějškem Willy Haagem.

Letošní Poctu hejtmána získal v předstihu i Švýcar Hans Hiller

St. Gallen – „Dobry večer. Jmenuji se Hans Hiller a jsem Švýcar...a historik. Jak se máte?“, představuje se lámanou češtinou na slavnostním večeru k 25 letům spolupráce mezi Kantonem St. Gallen a Libereckým krajem nenápadný muž. Je mu 88 let a díky němu vlastně spolupráce mezi městem ve východním Švýcarsku a Libercem (později celým krajem) vznikla. Během večera se mi svěřuje, že zná ještě dvě české věty. „Prosím vodu bez bublinek“ a „Moho... Monoho... Mnohokrátě děkuji...“. Vysvětluje, že je pro něj problém vyslovit písmena

Prof. HANS HILLER. Čerstvý držitel Pocty hejtmána za rok 2015. Foto: R. Häberli

„m“ a „n“ hned za sebou. Když mu řeknu, že může použít i vazbu „moc děkuji“, je šťastný jako dítě a pořád si to opakuje. „Móóc děkuji.“

Poděkování ale v tomto případě patří jemu. Hans Hiller byl totiž prvním prezidentem Kooperace St. Gallen – Liberec. Hned po Sametové revoluci se v St. Gallenu sešla skupinka Švýcarů, kteří se rozhodli pomoci zemi, která čerstvě získala svobodu. Volba padla na Liberec. Podnět k tomu dal profesor Jan

Tichý, který v roce 1968 do St. Gallenu emigroval. Předtím působil jako vedoucí katedry fyziky a matematiky právě na VŠST v Liberci. Jan Tichý a Hans Hiller rozjeli nejprve materiální pomoc. Jejich studenti začali v ulicích prodávat koláče, sendviče a pít a z výtežku nechali opravit vyřezané kopírky. Ty se pak převezly do Liberce. „Dnes to zní skoro legračně, ale byla to ohromná pomoc. Kopírky – to bylo něco, co za komunistů nebylo dostupné. Všechno se kontrolovalo, aby nemohl nikdo tisknout něco zakázaného, protistátního. Použili jsme je pak

i na první svobodné volby v létě 1990,“ vzpomíná MUDr. Jan Nedvídek, který Kooperaci St. Gallen – Liberec zastupoval na české straně..

Tím ale pomoc neskončila. Díky nadšení Hanse Hillera a lidí kolem něj se rozjely studentské výměny, do St. Gallenu se začalo jezdit na odborné stáže, dva odlišné národy se začaly poznávat i po kulturní stránce. „Naším cílem bylo pomáhat při nastolení demokracie, chtěli jsme přispět k politické stabilitě v Evropě. Nešlo nám ale jen o slova, pomoc jsme směřovali cíleně, hlavní důraz jsme dávali na

osobní kontakt. Ten má mnohem větší váhu než nějaké neřešící mezistátní dohody,“ komentuje Hans Hiller.

Právě za nezměrné úsilí při rozvoji spolupráce mezi obcemi a institucemi Liberce a St. Gallenu získal Hiller v roce 1993 čestné občanství Liberce. Teď k němu přibyla i jedna z letošních Poct hejtmána. Hans Hiller převzal ocenění v předstihu, minulý týden v St. Gallenu. Slavnostní předání letošních Poct totiž proběhne až dnes večer od 18 hodin v Oblastní galerii Lázně v Liberci. O ostatních oceněných se dočtete zítra. (jap)